

Svenskt valdeltagande bland de lägsta i EU

Valdeltagandet har sjunkit vid alla Europaparlamentsval. Det gäller inte bara i EU totalt sett, utan även i Sverige.

Av Richard Öhrvall

I början av juni 2004 hölls i samtliga medlemsländer val till Europaparlamentet – EU:s enda direktvalda organ. Endast 46 procent av EU-medborgarna valde att utnyttja sin röst i valet. Detta innebar att den stadigt sjunkande trenden sedan det första valet 1979, då 63 procent röstade, höll i sig.

Till viss del beror det sjunkande valdeltagandet på att nya medlemsländer har tillkommit under perioden, men även i de flesta enskilda länder har valdeltagandet sjunkit. Det kan tyckas paradoxalt då Europaparlamentet under samma period fått utökad makt.

Några undantag

Det finns dock undantag. Till dessa hör bland annat Belgien och Luxemburg där valdeltagandet legat konstant kring 90 procent under hela perioden. De två länderna hör tillsammans med Cypern och Grekland till de EU-länder där röstplikt tillämpas, vilket är en orsak till det höga valdeltagandet i dessa länder. Ett annat undantag är Storbritannien som vid valet 2004 uppnådde sitt hittills högsta valdeltagande, 39 procent. Det bör dock tilläggas att vid det föregående valet, år 1999, hade Storbritannien det lägsta valdeltagandet bland de 15 länder

som då ingick i unionen. Vid 2004 års val hade den positionen övertagits av Sverige, som med 38 procent hade det lägsta valdeltagandet bland de gamla medlemsländerna.

Förra årets val innebar det första tillfället för EU:s tio nya medlemsländer att välja sina representanter till Europaparlamentet. Valdeltagandet i dessa länder var, med undantag för Malta och Cypern, mycket lågt. Estland, Polen, Slovakien, Slovenien och Tjeckien hade alla lägre valdeltagande än Sverige och de övriga gamla medlemsländerna.

Lågt deltagande i nationella val

Inte bara i EU totalt sett, utan även i Sverige, har valdeltagandet sjunkit vid alla Europaparlamentsval. Sjunkande valdeltagande är dock inte förbehållet dessa val, utan det finns en allmän tendens av sjunkande valdeltagande i de västerländska demokratierna. Den utvecklingen kan även noteras i Sverige.

Under de två senaste årtiondena har valdeltagandet vid riksdagsval sjunkit med drygt 11 procentenheter. Sett ur ett jämförande perspektiv kan det konstateras att Sverige visserligen inte hör till de länder inom EU som har det allra högsta valdeltagandet vid val till de nationella parlamenten, men väl till det övre skikt av länder som har ett valdeltagande som överstiger 80 procent.

Vi har således ett relativt sett högt valdeltagande när det gäller nationella val, men ett betydligt lägre vid val till Europaparlamentet. Det kan konstateras

att Sverige hör till den grupp av fem länder där valdeltagandet vid 2004 års Europaparlamentsval uppgick till mindre än hälften av valdeltagandet vid närmast föregående nationella parlamentsval.

Skillnader mellan olika grupper

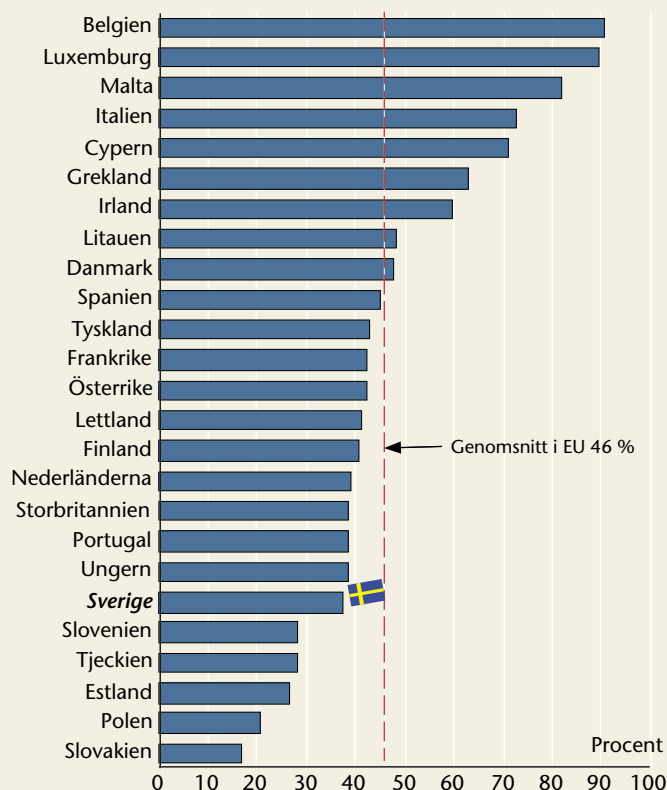
Ett högt valdeltagande brukar anses öka sannolikheten för ett jämlikt deltagande och för att de valda därmed bättre återspeglar folket. För att beskriva hur valdeltagandet ser ut i olika samhällsgrupper genomför SCB regelbundet urvalsundersökningar där uppgifter om faktiskt valdeltagande inhämtas från röstlängderna.

Utifrån dessa undersökningar vet vi att högt valdeltagande framför allt finns bland inrikes födda, högutbildade, höginkomsttagare, sysselsatta, tjänstemän och gifta. Unga, utrikes födda, lågutbildade, låginkomsttagare, arbetslösa, arbetare och ensamstående deltar i lägre grad. I takt med att valdeltagandet vid riksdagsval sjunkit har dessa skillnader förstärkts.

En i sammanhanget naturlig fråga är därför om denna utveckling slår igenom även vid Europaparlamentsval där valdeltagandet är betydligt lägre. I jämförelse med riksdagsvalet 2002 var valdeltagandet vid förra årets val till Europaparlamentet avsevärt lägre i samtliga studerade socioekonomiska och demografiska grupper. LO-medlemmar, arbetare och personer med gymnasial utbildning tillhör de grupper som deltar i lägre grad än övriga vid riksdagsval,

Jämförelsevis lågt valdeltagande i Sverige

Valdeltagandet i Europaparlamentsvalet år 2004

Källa: EU-upplysningen, Sveriges riksdag.

▲ Sverige hade vid 2004 års Europaparlamentsval det lägsta valdeltagandet (38 procent) bland de gamla medlemsländerna.

och vid Europaparlamentsval förstärks dessa skillnader. Samtidigt förefaller skillnaden i valdeltagande mellan sysselsatta och arbetslösa vara något mindre vid Europaval, även om sysselsatta också då deltar i större utsträckning. Ser vi till valdeltagandet i olika åldersklasser så utmärker sig åldersgruppen 30–44 år. I den åldersgruppen är valdeltagandet vid riksdagsval förhållandevis högt, men i Europaparlamentsvalet deltog de i lika liten utsträckning som de under 30 år. Det är bland de äldre som det högsta valdeltagandet återfinns.

I huvudsak återfinns det mönster med tydliga skillnader i deltagande mellan olika samhällsgrupper som vi ser vid riksdagsval även vid val till Europaparlamentet. Det finns dock ingen entydig bild av att det lägre valdeltagandet vid Europaparlamentsval skulle medföra samma kraftiga förstärkningar av skillnader i valdeltagande mellan olika grupper som det sjunkande valdeltagandet vid riksdagsval inneburit.

Lågt förtroende för EU i Sverige

Sverige utmärker sig inte bara genom ett lågt valdeltagande utan också som det medlemsland, efter Storbritannien, där förtroendet för EU och dess institutioner är som lägst. Det är inte så att svenskar har någon allmän skepsis mot internationella organisationer, utan tvärtom är Sverige det EU-land där FN åtnjuter det högsta förtroendet. När det gäller EU har det emellertid länge funnits en utbredd misstro, även om andelen som är negativt inställd till medlemskapet stadigt sjunkit sedan Sverige gick med år 1995.

Det finns ett samband mellan inställningen till EU och valdeltagande. Från SCB:s Partisynpatundersökning (PSU) vet vi att andelen som röstade i förra årets Europaparlamentsval var ca 10 procentenheter lägre bland dem som i maj 2004 uppgav att de var mot medlemskapet än bland dem som uppgav att de var för. Var femte svensk har dock inte någon uppfattning kring det svenska EU-medlemskapet och i den gruppen var valdeltagandet ytterligare ca 10 pro-

Röstplikt

Att ha rösträtt i allmänna val anses i demokratiska länder vara en medborgerlig rättighet. I en del länder anses det även vara en medborgerlig skyldighet att rösta och deltagande i val har därför reglerats i vallagar och konstitution. Argumenten för röstplikt brukar vara att de folkvalda får en större legitimitet om valdeltagandet är högt, att röstande har en utbildande effekt samt att ett styre av folket innebär att folket också har en skyldighet att delta. Motargumenten brukar baseras på att det inte är förenligt med den frihet som demokratiska val bör kännetecknas av, att de folkvaldas legitimitet inte blir större av ett högt valdeltagande om det är framtvingat samt att obligatorisk röstande kan motverka den utbildande effekten. Forskningen på området visar att även om röstplikt medför ett högre valdeltagande så medför det en högre andel väljare som röstar på första bästa kandidat och en högre andel blankröster.

Röstandet är obligatoriskt i ett 30-tal länder i världen. I ett antal av dessa länder är röstplikten mer av symbolisk natur och de som avstår från att rösta riskerar därför inte några påföljder. I de länder där röstskolkning leder till sanktioner är påföljden oftast böter.

Källa: www.idea.int

centenheter lägre. Det är kanske inte så förvånande att de som inte vet vad de tycker om medlemskapet väljer att inte rösta. Möjligen är det lite förvånande att andelen som inte har någon uppfattning i frågan inte har sjunkit trots tio års medlemskap i EU.

Richard Öhrvall arbetar med demokratistatistik vid SCB och ingår i tidskriftens redaktion, tfn: 08-506 941 58 e-post: richard.ohrvall@scb.se

Lästips

Eurobarometer 61, Europeiska kommissionen, 2004.

Valdeltagande och Europaparlamentsval, SOU 2000:81.

Valdeltagandet vid valet till Europaparlamentet 2004; Statistiskt meddelande ME 69 SM 0501, SCB 2005.